

DER KONTRASTER FORMER FOLK

NORD-TROMS

TRE ÅR MED OMDØMMEPROSJEKTET

DER KONTRASTER FORMER FOLK. I løpet av tre år har Omdømmeprojektet jobbet med ulike tiltak for å styrke felles regional identitet og samtidig bygge et positivt omdømme utad.

Vi har hatt fokus på hva Nord-Troms bør være kjent for, og hvilke fortrinn vi har som kan brukes for at vi skal tiltrekke oss flere innbyggere og besøkende. På sikt trenger denne regionen flere hender i arbeid, spesielt innen helsesektoren, men også i næringslivet. Da kan felles profilering av Nord-Troms være et av flere verktøy som kan brukes for å rekruttere fremtidig arbeidskraft.

HVA ER VÅRE FORTRINN? Omdømmebygging handler i hovedsak om å synliggjøre stedskvaliteter. Dette kan være noe som er unikt for regionen vår, eller i alle fall kan virke som en motivasjonsfaktor for utvalgte målgrupper. Det er liten tvil om at storslagen og tilgjengelig natur er noe som står svært sentralt i regionen. I tillegg legges det vekt på positive karaktertrekk hos menneskene i lokalsamfunnene. Vår kulturhistoriske bakgrunn er et fortrinn som kan brukes i profilering av Nord-Troms. Vi har en krigshistorie som er unik og lite formidlet. Gjenreisninga etter krigen viser et folk med pågangsmot og styrke. De klarte å bygge opp regionen igjen, til tross for store ødeleggelser.

NYTT SLAGORD. Omdømmeprosjektet har vært gjennom en prosess for å utarbeide en profil for regionen. Tanken bak – Der kontraster former folk – er å belyse de sterke kontrastene mellom naturen og menneskene.

Slagordet og den nye profilen skal gjenspeile kontrastene som former folket i Nord-Troms. Dette kan være menneskelige faktorer som samhold, historier, omtanke for hverandre og opplevelser som gir mer verdi for menneskene opp mot faktorer i naturen som fjell og tinder, vidder, høyder, vann, vind, gnistrende frost, frisk luft, lys, midnattssol, nordlys, mørketid, lyst hele døgnet og ekstreme værforhold. Dette tror vi folket i Nord-Troms vil kjenne seg igjen i, og vi håper det vil gi dem et eierforhold til logoen og den visuelle profilen.

SKATTER. Gjennom arbeidet med skattekister har vi fått inn flere hundre forslag til hva som bør profileres fra Nord-Troms. Vi har mye å være stolte av! Flere av innspillene som er kommet inn til prosjektet har vi valgt å ta med i ulike presentasjoner, blant annet i digitale bildefortellinger, brosjyrer og i reise-
rutehåndbok for Nord-Troms.

I arbeidet med Omdømmeprosjektet har vi opplevd at innbyggerne i Nord-Troms faktisk ikke kjenner sitt eget sted så godt, og at de i veldig liten grad kjenner til hva man kan oppleve i Nord-Troms. I avslutningen av prosjektet har vi i dette heftet samlet noen av de skattene du bør oppleve i Nord-Troms. Vi håper dette heftet gir deg inspirasjon til å gjøre flere oppdagelser i regionen vår!

God fornøyelse!
Med hilsen prosjektleder
Silja Karlsen

I tillegg til prosjektleder Silja Karlsen, har alle kommunene hatt hver sin medarbeider i deltidsstilling. Det har vært Anne Berit Bæhr i Kvænangen, Beate Brostrøm i Nordreisa, Ingrid Lønhaug i Skjervøy, Inger M. Åsli i Kåfjord, Rolf Johansen, Ingeborg Johnsen og Hilde Grøn-
aas i Lyngen og Maria Figen-
schau i Storfjord.

SPILDRA

Spildra har den største og mest varierte ansamlingen av kulturminner i regionen.

Den største øya i Kvæningen har ca 35 fastboende. Her er det gjort mange gamle funn, fra eldre steinalder, yngre steinalder, tidlig metalltid, jernalder, middelalder og nyere tid. Spesielt langs kulturstien finner man mye spennende fra fortiden. De fleste funnene har samisk opprinnelse, men det er også kvenske og norrøne kulturminner.

Her er blant annet offersteder, gammetufter, en norrøn grav, en stor nausttuft fra tidlig vikingetid og Nordens største konsentrasjon av samiske bjørnegraver, datert til år 1000–1300.

Bjørnene er gravlagt etter at dyra er spist i et rituell måltid. Det ble holdt fest i flere dager hvor bjørnen ble slaktet på bestemte måter.

SØRSTRAUMEN

Sørstraumen er Nord-Europas nest sterkeste tidevannsstrøm etter Saltstraumen.

Straumen går seks timer hver vei med en fart på opptil 33 km/t når det er springflo om våren.

I gamle dager var dette en veldig god fiskeplass der båtene lå tett. Og når lokalen kom, visste man på grunn av floa aldri hvor den anløp først, Sørstraumen, Baddereren eller Kjækan.

Sørstraumen er et populært sted å dykke, og

noen mener det er den største dykkeropplevelsen i landet.

Under krigen prøvde tyskerne å bygge bru over straumen, men den viste seg å være for sterk. I stedet brukte tyskerne ferge mellom Sørstraumen og Nordstraumen inntil de hadde bygd ferdig veien rundt fjorden.

Da den 440 meter lange Sørstraumen bru ble åpnet sommeren 1980, ble E6 kortet inn med ca fire mil.

ØKSFJORDJØKELEN

Øksfjordjøkelen er den eneste breen på Europas fastland som fortsatt kalver i sjøen.

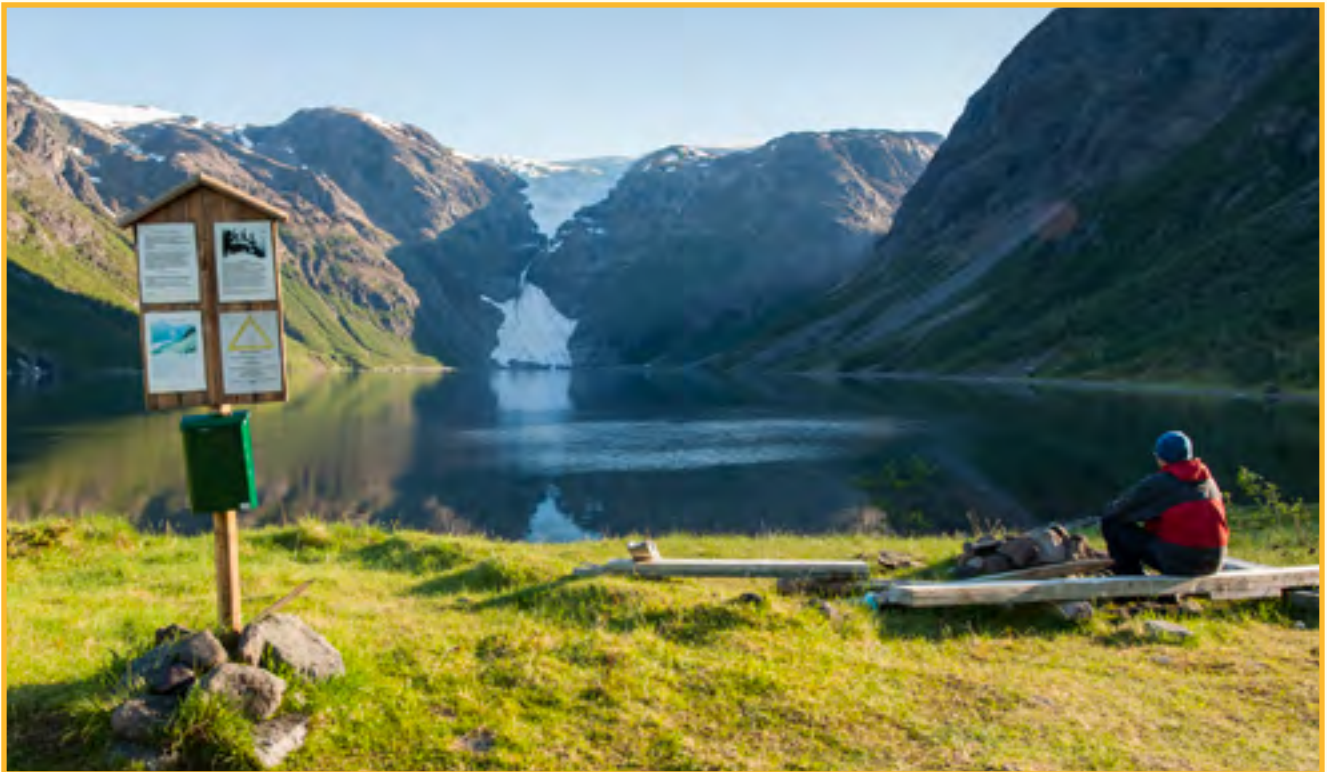
Kalvingen skjer fra brearmen Jøkelfjordbreen, som består av Øverisen og Nerisen. På grunn av at isbreen har skrumpet så mye inn i nyere tid, skjer nå kalvingen fra Øverisen via Nerisen og i sjøen. De store kalvingene er om våren og da kan det være mye is på fjorden.

I 1920-åra ble kalvingsis samlet inn fra fjorden og fraktet til fiskebruk langs kysten. I 1930-åra brukte man dynamitt på Nerisen, og på ett døgn kunne

man få opptil 100 tonn is. Når breen kalvet måtte arbeiderne søke tilflukt, men ingen omkom under arbeidet selv om to lastefartøy ble knust. Rundt 1950 tok isvirksomheten slutt.

Under tvangsevakueringa høsten 1944 rømte 70 mennesker inn mot breen, og her bodde de fleste til januar 1945.

Øksfjordjøkelen er den niende største i landet med sine 41 kvadratkilometer der litt under halvparten er i Kvænangen. På breen finner man også Finnmarks høyeste punkt med 1204 meter over havet.

Kvænangen

MOLLISFOSSEN

Mollisfossen er med sitt samlende fall på 269 meter Nord-Norges høyeste foss.

Fossen ligger idyllisk til i Reisadalen, ca en times elvebåtkjøring fra Saraelv, og er dalens største attraksjon. Fossen har flere fall, der det høyeste er 140 meter.

Mollisfossen er vernet som en del av den 804 kvadratkilometer store Reisa nasjonalpark. Den ble opprettet i 1986 og består av mektig vassdragsnatur, trange canyons, fiskevann, fosser, et variert dyreliv og sjeldne planter.

Lengre inne i parken ligger granittfeltet Imo. Under issmeltingen for 10 000 år siden gravde elva ut et ekstra elveløp. I dette elveløpet har elva lagd hull i granitten og lagd landets eneste granittbro.

I Avvekløfta ligger det to milliarder år gamle grunnfjellet oppe i dagen. Stor variasjon i berggrunn og landskap gir grunnlag for et rikt plante- og fugleliv. Terrenget gir også rovfugl gode vilkår, og her er også bestander av gaupe, jerv og fjellrev. Er man heldig, kan man også treffe på bjørn.

Dalen og vidda har i hundrevis av år vært utnyttet av samene med sine reinflokker, mens de fastboende har brukt dalen til jakt, fiske og fangst. Furuskogen har vært utnyttet til tømmer og tjærebrenning.

REISAELVA

Reisaelva er en av landets beste lakseelver.

Laksen går ni mil oppover vassdraget, inn i nasjonalparken og helt opp til Imojuvet der den stoppes av Imofossen.

Elva har sitt opphav fra innsjøen Ráisjávri, og renner ca 120 kilometer før den munner ut i Reisafjorden. På sin ferd flyter elva gjennom viddelandskap, og skjærer seg stadig mer ned i terrenget før den møter hoveddalføret og elva Njállajohka. Her fortsetter Njállaávži videre sørover mot finskegrensa, mens Reisaelva fortsetter sin ferd nordvestover.

Ved Imo finner vi dalens største foss, Imofossen.

Her har elva gravd seg en opptil 75 meter høy og én kilometer lang canyon.

Mange fiskere setter også pris på andre ting en selve størrelsen på laksen når de fisker i Reisaelva. I 2014 ble Reisaelva rangert på 6. plass blant Norges 26 beste lakseelver. Med i kriteriene, i tillegg til laksens størrelse og beskaffenhet, var også naturskjønnhet, elvenes karakter, hvordan stryk og høler er utformet, atmosfæren rundt fisket og sportsfisketradisjonene på stedene.

I tillegg til fiske, er elva mye brukt til elvebåtkjøring og kanopadling.

HAVNNES

Havnnnes er regnet som et av de vakreste stedene i landet.

Lokalisert på sydspissen av Uløya, ligger stedet med Lyngsalpene som vakker og dramatisk bakgrunn.

Handelshusets historie går tilbake til 1600-tallet, for stedet som var et knutepunkt i det nordnorske samfunnet. Flere steinalderfunn har vist at det har bodd folk her i ca 6000 år. Havnnnes ble først tatt i bruk som gård av Olivia Fredrikke Lyng, også kalt Mor Lyng, i 1804.

Siden 1868 er det Giæverfamilien som har styrt

stedet gjennom firmaet Johs H Giæver, og i dag er det tørrfiskproduksjon og turisme som hovedvirksomheten.

De fleste bygg har sin opprinnelse fra 1800-tallet. Under krigen okkuperte tyskerne bygda, men i motsetning til de fleste andre steder, ble ikke handelsstedet brent under evakueringa høsten 1944.

Da folk kom tilbake etter at krigen var slutt, fant de en plakat der det sto at byggene hadde kunstnerisk verdi og ikke skulle brennes. I dag er handelsstedet fredet.

SKJERVØYKONGEN

Christen Michelsen Heggelund var den første handelsmann på Skjervøy.

Han utviklet Skjervøy til et mektig handelssted, mye over hundre år før Tromsø og Hammerfest ble grunnlagt. Heggelund var av dansk opprinnelse, ble såkalt Bergensborger med rett til å drive handel i Nordlandene, og i 1662 slo han seg ned på Skjervøy med handel og jektebruk. Da han døde i 1694 var han blitt en meget rik mann, så rik og mektig at mytene om hans styrke og rikdom levde i flere århundrer etter ham.

«Skjervøykongen» ble han kalt og var meget gjer-
rig. Den tid Heggelund flyttet til Skjervøy, var det kun presten som bodde der. Skjervøy var et fattig

prestekall, og presten fikk etter hvert problemer med gjeldene sine til Heggelund. Dette førte til konflikt, og ryktene gikk om at Skjervøykongen stilte seg bak alteret på søndagene og tok inn offergavene til presten etter hvert som menigheten ofret. Dette ryktet nådde også Petter Dass, som i Nordlands Trompet uttrykker sin indignasjon over denne måten å behandle Guds mann på.

Skjervøykongens store rikdom skapte også myten om at han før sin død styrket flere bøtter med sølv-
penger ned i ei revne på Stussnesfjellet for å hindre at etterkommere fikk tak i dem. Mang en Skjervøy-
gutt har i løpet av århundrene drømt om å finne Skjervøykongens skatt uten hell. På bildet under ser vi Stussnesfjellet helt til høyre.

ARNØYA

Arnøya er regionens største øy og har det nordligste punktet i Nord-Troms.

På bildet over til venstre ligger Hylla, og lengre nord er det ikke mulig å komme i regionen med fast grunn under føttene.

Arnøya har fra gammelt av vært et viktig sted i regionen. Her var fiske- og fangstmulighetene gode med storhavet rett utenfor. De mange registrerte kulturminnene på Arnøya viser at det har vært stor aktivitet, for her finnes over 450 steinaldertufter og 400 hellegroper.

Samene har brukt Arnøya til sommerbeite for reinsdyra sine siden 1800-tallet. Men før reinen ble temmet, trakk den ut til den frodige øya på egen hånd. Det innebærer at den må svømme over to sund, Maursundet og Kågsundet.

I dag slipper reinen svømmeturen over sundene når den kommer ned til kysten på våren, og får i stedet en båttur. Men om høsten når dyra har beitet hele sommeren og er i god form, svømmer den over sundene akkurat som den har gjort i tusenvis av år.

SKJERVØY KIRKE

Skjervøy kirke er bygget i 1728 og er i dag den eldste bevarte trekirke i Nord-Hålogaland bispedømme.

Kirkekunst viser at det rundt år 1500 sto en kirke på Skjervøy, men trolig ble den erstattet med et nytt kirkehus på 1600-tallet. Av finnemisjonens far Thomas von Westen fikk Hans Michelsen i oppdrag å bygge en ny og større kirke, og i 1728 sto den ferdig. Byggematerialene var furu som ble fløtet ned Reisaelva.

I eldre tid var kirkebesøk påbudt, og fravær ble bøtelagt. Folk med lang reisevei, overnattet i små kirkestuer i strandkanten nedenfor kirka. Dermed ble kirkestedet et sentralt samlingspunkt for folk

fra bygdene i Nord-Troms.

Begynnelsen på Kautokeino-opprøret hadde sin opprinnelse fra Skjervøy kirke i 1851. Flyttsamer forstyrret konfirmasjonsgudstjenesten sommeren 1851 med høye tilrop og hånlige bemerkninger, og hindret presten i å holde prekenen. Etter denne uroen ble 22 menn og kvinner dømt til bøter og fengsel. I november 1852 gjorde flere av de samme samene opprør og drepte handelsmannen og lensmannen i Kautokeino.

Skjervøy kirke ble på 1950-tallet restaurert tilbake til 1700-tallsstilen med blant annet vinduer og gammelt inventar, slik som en altertavle, lysekroner og prekestol.

GORSABRUA

I 2011 ble regionens mest spektakulære bru montert i Kåfjord.

Gorsabrua er lagd i aluminium, har et spenn på 53 meter og er plassert over et 153 meter dypt fossejuv i Kåfjorddalen.

På bilveien opp til Guolasjávri, parkerer man bilen et stykke før Sábetjohk og går innover mot brua. Her kan man stå og kjenne vannspruten i ansiktet, mens man nyter utsikten bort mot fossen.

På vestsida av brua, kan man fortsette langs canyonen nedover dalen. Når man kommer til Ankerlia, står man ved utløpet av to andre canyoner. Ørndalscanyonen er regnet som den dypeste i Nord-Europa med sine 200 meter, mens Tørrfosjuvet mot øst er den minste av de tre.

Den 10,5 tonn tunge Gorsabrua ble produsert i Østerrike, fraktet med lastebil til Kåfjord for montering og til slutt løftet på plass med helikopter.

RIDDU RIÐÐU

Riddu Riđđu er en internasjonal urfolksfestival som finner sted i Manndalen i Kåfjord hver sommer.

Festivalen ble første gang arrangert i 1991 da noen ungdommer samlet seg til en grillfest med 30 fram-møtte. De hadde bestemt seg for å være stolte av sin sjøsamiske bakgrunn og i 1995 tok de navnet Riddu Riđđu, som betyr «Liten storm på kysten».

I starten møtte de mye motstand, men ungdommene ga ikke opp. Siden har det utviklet seg, og i 2009 fikk festivalen nasjonal anerkjennelse ved at Riddu Riđđu fikk status som knutepunktfestival, som en av 12 festivaler i landet.

I dag har festivalen noe for alle aldre, med egen barnefestival. I løpet av Riddu-uka kommer flere tusen besøkende fra inn- og utland til Manndalen.

HUSFLIDEN

Husflid har
lange og stolte
tradisjoner i Kåfjord.

Da kommunevåpenet ble utformet i 1988, var symbolet en rokk. De fleste har vokst opp i, eller har en spinnrokk i hjemmet, noe som tidligere var en livsnødvendighet for mange. For å ta vare på tradisjonene, arrangeres det Spinnvill Rokkefestival. I 2014 ble det konkurrert i spinning for fjerde gang.

Kommunen har tre livskraftige husflidlag, der det mest kjente produktet er Mandalsgrena (bildet til høyre). Teppene har i århundrer vært en viktig inntektskilde for folk i Kåfjord. Veveteknikken er den eldste man kjenner, men etter krigen holdt tradisjonen på å dø ut. En revitalisering gjorde at Mandalsgrena ble landskjent.

LYNGSHESTEN

Lyngshesten/Nordlandshesten er en av tre nasjonale norske hesteraser av meget gammel opprinnelse. De andre er Fjording og Dølahest.

På 1930-tallet var rasen utrydningstruet og det ble satt i gang organisert avl. Troms Landbruksselskap kjøpte inn hingsten Rimfakse som ble utplassert i Lyngen, der man hadde funnet de fleste renrasede hoppene.

Under andre verdenskrig ble Lyngshesten nesten utryddet, og da mekaniseringen av jordbruket tiltok, ble de enda færre. I dag er rasen ikke regnet som utdøende, men fortsatt er det behov for målbevisst avlsarbeid.

Lyngshesten er en allsidig hest som kan brukes av store og små. Tidligere ble den brykt til både gårdsarbeid og som skyss- og ridehest. I dag brukes den som ride-, kløv- og lett trekkhest.

LYNGSALPENE

De mest spektakulære fjellene i regionen finner vi på Lyngenhelvøya.

Her er store isbreer, dype daler og stupbratte fjell som nesten går loddrett ned i fjorden. Lyngsalpene strekker seg 90 kilometer, fra Lyngstuva i nord til Balsfjordeidet i sør. På halvøya er det 124 fjell over 1000 meter, der 1834 meter høye Jiehkkevárri rager høyest i hele Troms.

Fire kommuner deler fjellene mellom seg, Lyngen, Storfjord, Balsfjord og Tromsø, der 55 prosent av

halvøya ligger i Lyngen kommune. I 2004 ble fjellområdene vernet gjennom opprettelsen av Lyngsalpan landskapsvernområde.

Lyngsalpene ble i hovedsak utforsket i to etapper, først i 1898–99 og på 1950-tallet. Flesteparten av klatrerne var fra Storbritannia.

I de senere år har Lyngsalpene blitt en veldig populær skidestinasjon. Hovedsesongen er fra februar til mai, men også utenom sesongen brukes fjellene mer og mer.

ÅRØYHOLMEN

Årøyholmen ligger idyllisk til omtrent midt i Lyngenfjorden.

I dag er det ingen som bor på øya, men i gamle dager var det et yrende liv her med handelssted, gjestgiveri, poståpneri og dampskipsanløp fram til 1880-tallet.

Herfra ble det også hentet torv til gruveanlegget i Ankerlia på begynnelsen av 1900-tallet. Under 2. verdenskrig bygde tyskerne flere anlegg, noe man

kan finne mange rester av i dag. Etter krigen tok Forsvaret over øya og stengte den for besøkende. Det førte også til at cruiseskip ikke lengre fikk seile inn fjorden. Men i 2005 trakk Forsvaret seg ut og solgte øya til kommunene Storfjord, Lyngen og Kåfjord. Dermed kunne lokalbefolkningen igjen bruke øya, og i dag er det lagt til rette med et flytebryggeanlegg.

Mesteparten av øya er naturreservat med ferdselsrestriksjoner første del av sommeren.

Lyngen

STEINDALSBREEN

I Steindalen ligger Lyngenhavøyas mest populære isbre.

Ingen steder på halvøya er det så enkelt å ta seg helt fram til en brekant som på her. Turen opp dalen går på en god sti, og på veien opp passerer man gamle utmarksslåtter. Her er også satt opp flere navneskilt, slik som «Háldigoahti». Dette er en haug der de underjordiske bor.

På slutten av den 6,4 km lange turen til brekanten kommer man til morenene. Siden slutten av 1990-tallet er det satt opp skilt som viser hvor brekanten har ligget. Målingene er bevis på at breen har trukket seg ca 275 meter tilbake siden 1998.

Steindalsbreen er også den mest brukte breen på halvøya til å holde brekurs, og her har mange gått sine første skritt på isbre.

LÆSTADIUSVALMUEN

Læstadiusvalmuen er en sjelden plante som kun finnes på noen få lokaliteter i Storfjord, Målselv og Balsfjord, samt på fjellet Pältsa i Nord-Sverige.

Valmuen er en av to underarter av islandsvalmue, der den andre er fjellvalmue. Navnet kommer av at presten og botanikeren Lars Levi Læstadius i 1831 var den første som fant planten.

Valmuen er en flerårig urt som kan bli nesten 20 cm høy. Blomsten er avbildet i kommunevåpenet til Storfjord kommune.

Lars Levi Læstadius var i tillegg til å være naturforsker, også grunnleggeren av den religiøse læstadianerbevegelsen som etter hvert fikk rotfeste i Nord-Troms.

TRERIKSRØYSA

Treriksrøysa i Storfjord er verdens nordligste treriksrøys.

Den markerer skillet mellom Norge, Sverige og Finland og ligger ca 500 meter lengre nord enn treriksrøysa mellom Norge, Finland og Russland.

Monumentet ble reist i 1897 av norske og russiske myndigheter. På den tiden var det Russ-

land som styrte i Finland, mens svenskene var uenige om grensa. De deltok ikke med sin stein før i 1901.

Dagens monument er lagd i betong og ble bygget i 1926. Den er formet som en flat kjegle og ligger ca 10 meter ute i vannet Goldajá vri. Man kommer lettest til Treriksrøysa ved å ta båt fra Kilpisjärvi.

KRIGSMINNER

Minnene fra krigen er mange, og i alle kommunene finner man krigsminner. Det være seg veier, bunkerser, huler, broer og annet. Det mest tilgjengelige stedet for krigsminner er Spåkenes. Andre mer ukjente steder slik som Leirbukthula, planlegges åpnet for publikum.

FESTIVALER

Sommer er festivaltid i Nord-Troms. Da arrangeres det markeder, festivaler og turneringer i alle kommunene. For mange er dette årets høydepunkt og noe man både planlegger og ser fram til lang tid i forveien.

NORDLYSET

FISKETURER

Fiskemulighetene i regionen er utallige. På de store viddeområdene ligger fiskevann etter fiskevann og venter på at noen skal prøve seg på røya eller ørreten. For mange er fjorden lettere tilgjengelig, og her kan storseien ligge på lur. Mange elver kan også gi spennende fiskeopplevelser, fra fine sjørøyer til kampvillige storlakser. Påskea er høysesong for fiskekonkurranser, men også om sommeren kan man konkurrere om å få den største fisken.

TOPPTURER

Det er mange muligheter for fine skiturer i Nord-Troms, både i lavlandet og i høyden. De mest populære toppturområdene ligger på Jøkelfjordeidet, på Kågen, i ytre Kåfjord og i Lyngen. Mange steder er det mulig å ta en tur fra snøen kommer på seinhøsten til langt ut på sommeren. For de som liker å holde seg i lavlandet, finnes det mange turmuligheter. I tillegg er det mange oppkjørte skiløyper rundt omkring i bygdene som man kan benytte seg av.

MIDNATTSSOLA

DER KONTRASTER FORMER FOLK
NORD-TROMS

Utgitt av Omdømme-
prosjektet desember 2014.
Prosjekteier:
Nord-Troms Regionråd DA.
Layout og produksjon:
Jan R Olsen
www.janrolsen.no

Foto: Jan R Olsen (s 1, 5, 6, 8 bakgrunn, 11, 12, 15 bakgr, 16-17 bakgr, 19, 20, 21, 22-23), Ida H Skoglund (s 2), Mariann Agledahl (s 3), Magnus Isaksen (s 4), Halti NPsenter (s 7), Hege Bergfald Jakobsen (s 9), Knud Knudsen, Universitetsbiblioteket i Bergen (s 10), Ellen Skum (s 11 bakgr), Gunn Andersen (s 13), Ørjan Bertelsen (s 14, 24, 24 øverst høyre), Elisabeth P. Jenssen (s 15), Tor P Christensen (s 17, 18), Rune Benonisen (s 17, 24 ø venstre), Wenche Offerdal (s 24 ø midten, 24 nede venstre), Tommy Richardsen (s 24 nede midten).

For mer informasjon
om Nord-Troms, se
www.nordtromsportalen.no